

JAARVERSLAG MEESTERSCHAPSTEAM NEDERLANDS 2021-2022

Estelle Beems, Peter-Arno Coppen, Erwin Mantingh

Inleiding

Het meesterschapsteam Nederlands voert zijn agenda al enkele jaren uit langs twee hoofdlijnen:

- De nadere uitwerking van het Manifest Nederlands op School uit 2016 door het uitdragen van een academische visie op het schoolvak, door het vormen en onderhouden van een universitair netwerk voor het schoolvak Nederlands, door het begeleiden en verrichten van vakdidactisch onderzoek, en door het ontwikkelen van wetenschappelijk gefundeerd lesmateriaal voor het schoolvak Nederlands i.s.m. docenten en leerlingen.
- Zowel proactieve als reactieve betrokkenheid rond de door de overheid geregisseerde ontwikkelingen in het leergebied Nederlands, in het bijzonder de ontwikkeling van een nieuw curriculum.

Die twee lijnen komen terug in de onderstaande rubricering van onze activiteiten: visie en curriculum, bijeenkomsten en publiciteit, (na)scholing en ontwikkeling didactisch materiaal, onderzoek en publicaties. De opgave pretendeert geen volledigheid maar biedt een indruk van de veelheid en veelzijdigheid aan activiteiten. Eerst enkele praktische zaken met betrekking de samenstelling en werkwijze van het Meesterschapsteam.

Het Meesterschapsteam Nederlands: samenstelling en taakverdeling

De afdelingen Letterkunde en Taalbeheersing & Taalkunde vormen samen één team en leveren elk een voorzitter (Coppen en Mantingh). Samen met De Glopper vormen zij een kernteam. Er waren dit jaar geen wijzigingen in de samenstelling. Het team vergadert maandelijks, vanwege de coronacrisis het afgelopen jaar digitaal. Mantingh coördineert (tijdelijk) bijeenkomsten van de voorzitters van de Meesterschapsteams (i.s.m. Bernadette de Zeeuw). Coppen is namens het MT lid van het Afstemmingsoverleg Schoolvak Nederlands (zie hieronder). In de afdeling Taalbeheersing & Taalkunde bestaat al geruime tijd een leemte, die in de komende tijd ingevuld zou moeten worden.

Dit jaar ondersteunde Estelle Beems (m.n. Mantingh aan de UU) secretariael (1/10 fte). Zij was ook actief betrokken bij een aantal activiteiten en initiatieven. Voornamelijk bij de organisatorische voorbereiding Vakdidactisch Netwerk Nederlands Utrecht.

Visie en curriculumontwikkeling

In 2021-2022 heeft het Meesterschapsteam gewerkt aan de concretisering van haar visie in twee separate documenten, over letterkunde en over taalkunde/taalbeheersing, als mogelijke input voor de vakvernieuwingscommissie die zich met de herziening van de eindtermen gaat bezighouden. Verder is Mantingh lid geworden van de Vakvernieuwingscommissie voor de bovenbouw, zijn Bax en Coppen vakexperts in de Advieskring en vertegenwoordigt De Glopper het Meesterschapsteam in de Advieskring.

Bijeenkomsten

Samen met Lidewij van Gils (Meesterschapsteam Klassieke Talen) en in geregeld overleg met Peter Coopmans en Bernadette de Zeeuw bereidt Mantingh een publieksmiddag van Vakdidactiek

Geestewetenschappen voor die in april 2023 moet gaan plaatsvinden op een middelbare school in de regio Amsterdam.

Publiciteit en netwerkvorming

Het meesterschapsteam ondersteunt het online tijdschrift Neerlandistiek.nl/Neerlandistiek voor de Klas bij de ontwikkeling en lancering van een online forum waar een vakinhoudelijke en vakdidactische discussie kan worden gevoerd met archivering op onderwerpen. Dit gebeurt in afstemming met Levende Talen Nederlands en de Werkgroep Onderzoek Didactiek Nederlands.

In Nijmegen, Groningen, Tilburg en Utrecht zijn leden van het meesterschapsteam actief betrokken bij de oprichting en ontwikkeling van regionale netwerken waarbij meestal sprake is van samenwerking tussen universiteiten en hogescholen ter plaatse (zie hieronder).

We onderhouden nauwe contacten met andere betrokkenen bij het schoolvak Nederlands, vaak ook via 'personele unies': de Raad voor Neerlandistiek, het Afstemmingsoverleg Schoolvak Nederlands, de vakvereniging Levende Talen Nederlands & de WODN, de SLO, de LOVN. Uit onderstaande blijkt dat er ook in veel gevallen sprake is van actieve samenwerking.

(Na)scholing (docentontwikkelteams), ontwikkeling didactisch materiaal, gastcolleges, workshops, en advisering

Docentontwikkelteams (DOT's)

- In 2022 is de voorbereiding voor een DOT in 2022-2023 gestart, met docenten uit de Academische Opleidingsscholen Limburg (AOSL), over Taalbeschouwing/omgaan met tegenstrijdige bronnen (Coppen)
- Voor het DOT Noordelijk Schoolexamen Nederlands (De Glopper) was 2021-2022 het derde en laatste jaar waarin in samenwerking met de universitaire lerarenopleiding van de RUG (Bakker & Ravesloot) gewerkt is aan schoolexamenopdrachten op het snijvlak van literatuur en schrijfvaardigheid(m.n. het literaire essay). Over het werk van de DOT worden twee artikelen voor *Levende Talen Magazine* geschreven. Een ervan is aangeboden, het tweede is in voorbereiding.
- nascholingstraject kunstvakdocenten 2021-2022 en 2022-2023. Dit nascholingstraject wordt verzorgd door Fontys Master Kunsteducatie, Fontys Academie voor Muziekeducatie, Fontys Academie voor Beeldende Vorming en Tilburg University Centre of the Learning Sciences. Het is geen collegereeks, maar een docentontwikkelteam.
- DOT Rijm en ritme in taal (Van Oostendorp, met Sven Vitse, UU) loopt door in 2022-3.
- DOT literatuurgeschiedenis (Bax & Mantingh): ontwikkeling van didactisch materialen voor website Literatuurgeschiedenis.org (september 2021 – maart 2022). Lesmodules zijn gepresenteerd in de Koninklijke Bibliotheek en inmiddels beschikbaar op de website. Vervolg wordt overwogen.

VONK-inspiratiemiddag (5 oktober 2021)

Het Meesterschapsteam was de hoofdsponsor van deze online georganiseerde inspiratiemiddag door (Dudoc Alfa-)onderzoekers voor secties Nederlands in den lande: het aanbod bestond uit een dozijn workshops door docent-onderzoekers, het publiek uit ca. 350 docenten verspreid over het hele land. Het initiatief kwam van de promovendi die ook de organisatie inclusief de pr op zich hebben genomen. Er is overleg gaande om dit op gezette tijden te herhalen (zodat elke lichter aan bod

komt) en de onderzoekers hierbij dan vanuit het MT te ondersteunen. Levende Talen (inclusief WODN) zou hierbij ook opnieuw betrokken kunnen worden.

Bax:

- Programma Tilburg Center of the Learning Sciences, met name dag voor docenten Nederlands: <https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderzoek/instituten-en-researchgroepen/center-learning-sciences>
- Dag voor docenten Nederlands, november 2021
- Groot TICELS-congres, 16-3-2022.
- Vakdidactische Inspiratiereeks Nederlands (VIN) 2022-2023 (Tilburg)
- lezing 'Redeneren rondom Big Ideas' op het congres 'De leerling van nu: anders of hetzelfde?', Tilburg Center of the Learning Sciences, 16-3-2022.
- lezing Grote Sociëteit in Goor over *De literatuur draait door*, 8-2-2022.
- lezing 'Teaching Dante' op het Dante Symposium, Tilburg School of Humanities and Digital Sciences, 17-11-2021.
- radio-optreden in het programma De Taalstaat over literatuurhistorisch redeneren, 21-8-2021.

Coppen

- Medeauteur Kern Nederlands voor de Onderbouw Havo, VWO. Boom uitgevers
- Namens Meesterschapsteam Nederlands lid van het Afstemmingsoverleg Schoolvak Nederlands.
- Workshop Van hoe het hoort naar hoe het zit, op basisschool De Peppels/Canadas in Boxmeer, 8 oktober 2021.
- Inspiratieworkshop over activerende didactiek grammatica, inspiratiedag IO/SO HAN/Radboud Universiteit, 4 november 2021
- KERN-college Niet corrigeren, maar redeneren, deel 2, Boom uitgevers 19 januari 2022 (online)
- Masterclass Taalkunde in de klas (met Sofja Volkova), februari-april 2022
- Keynote lezing Grammatica is stom!, netwerkdag Landelijk Netwerk Taal (SLO) 'Plezier in taal', 22 maart 2022
- Workshop LIO-dag Taalbeschouwing: omgaan met tegenstrijdige bronnen, 28 maart 2022
- Workshop Grammaticadidactiek, inspiratiedag IO/SO HAN/Radboud Universiteit, 7 april 2022
- Workshop Taalbeschouwing voor hbo-lerarenopleidingen, (met Jimmy van Rijt), HSN Antwerpen, 20 mei 2022
- Geadviseerd bij uitgeverij Zwijsen, methode Taaljacht voor het po (juli/augustus 2022)

Evers-Vermeul

- Deelname aan de focusgroep *Evaluatie referentiekader taal en rekenen*, georganiseerd door Expertisecentrum Nederlands in opdracht van OCW (1 februari 2022)
- Deelname aan de veldraadpleging *Domeinbeschrijving leesvaardigheid*, georganiseerd door SLO in opdracht van OCW (28 juni 2022)
- Deelname aan de veldraadpleging *Masterplan Basisvaardigheden* (sessie over leermiddelen) in opdracht van OCW (29 juni 2022)
- Expert bij de peerreview van de LVON over *Lezen en schrijven in lerarenopleidingen Nederlands (tweedegraads)* (21 januari 2022)
- Lid van de begeleidingscommissie van *Na Pisa de Lente*
- Projectleider kortlopend onderwijsonderzoeksproject *Professionalisering van vmbo-docenten voor effectief leesstrategieonderwijs*, gefinancierd door NRO.

De Glopper

- Deelname aan veldraadpleging startnotitie Nederlands voor de actualisatie van de kerndoelen (SLO)
- Deelname aan veldraadpleging peilingsonderzoek lezen (NRO/Inspectie van het Onderwijs)
- Deelname aan veldraadpleging Taalunie inzake publicatie over taalcompetentie in het hoger onderwijs (<https://taalunie.org/actueel/313/taalcompetent-in-het-hoger-onderwijs>).
- Voorzitter beoordelingscommissie NRO peilingsonderzoek mondelinge taalvaardigheid.
- Lid van de Raad voor Neerlandistiek (tot 1-1-2022).
- Lid van het Bestuur van Levende Talen Nederlands (tot 13-4-2022).
- Presentatie *Leer ze lezen* (Ros, B., Gelderen, A.van, Glopper, K. de, & Steensel, R. van (2021). *Leer ze lezen. Praktische inzichten uit onderzoek voor leraren basisonderwijs*. Meppel: Ten Brink Uitgevers) voor E-wise, in het kader van een mini-cursus over onderwijsboeken.

Van Herten:

- lid van werkgroep van Didactiek Nederlands over het beschikbaar stellen van praktijkonderzoeken van studenten op hun website.
- Aansluiting bij het nieuwe begeleidingsteam voor de nieuwe promovendi van Dudoc-alfa en NWO (onderzoek → begeleiding promovendi → Verzorgen en coördineren van onderwijsprogramma voor de Dudoc-Alfa's en NWO-promovendi: fysieke bijeenkomsten met promovendi).

Mantingh:

- Vakexpert in vakvernieuwingscommissie bovenbouw Nederlands (voor 0,2 fte gedetacheerd bij SLO)
- Lid Adviesraad Literatuurgeschiedenis.org.
- CvTE-klankbordgroep *Uitbreiding van vraagtypen voor het leesvaardigheidsexamen Nederlands havo en vwo* > project afgerond met rapport.
- LOVN-voorzitter en als zodanig lid van het Afstemmingsoverleg Schoolvak Nederlands
- Lid van Levende Talenwerkgroep 'Taal in context' (o.l.v. Twan Robben & Gert Rijlaarsdam) > project afgerond (zie Publicaties)
- Workshop LiEDteratuurgeschiedenis op LIO-dag, 28 maart 2022
- Gastcollege over schooleditie van *Beatrijs*, Universiteit van Antwerpen, 29 april 2022
- Radio-optreden in Vroege vogels over 'Ik probeer mijn ganzenveer' (zie Publicaties), Radio 1, 24-7-2022.
- Organisatie bijeenkomsten Vakdidactisch Netwerk Nederlands Utrecht (HU&UU, samen met Geert van Rooijen, januari (online) en juni 2022, op locatie)
- Begeleiding van een informele werkgroep 'Historische letterkunde in het tweedegraads gebied' van hbo-opleiders (Fontys Hogeschool Sittard, HvA, HvR, HvU) en een docent-leermiddelenontwikkelaar: sinds juni 2021 vijf online-avondgesprekken en een bijeenkomst in Utrecht. Gericht op curriculumvernieuwing (publicatie in voorbereiding) en verkennen mogelijkheden promotieonderzoek.
- Vakdidactische samenwerking en uitwisseling met Katholieke Universiteit Leuven, Peter Van Damme en Kris Van den Branden (UU, 2-3 juni 2022); wordt vervolgd.
- Workshop 'Vakdidactisch netwerken als docentprofessionalisering: Nederlands in Utrecht bij voorbeeld' op de Conferentie van het Amsterdams vo-ho-netwerk OPeRA met als thema 'Ontwikkeling netwerk 'Taal, Maatschappij en Cultuurpartners': uitbreiding regionale samenwerking binnen deze domeinen', Allard Pierson Museum, 4 november 2021.

Van Oostendorp:

- Consulent methode 'Taaljacht' (uitgeverij Zwijsen, basisonderwijs)

- Organisator scholierenverhalenwedstrijd (samen met Levende Talen Nederlands, Schrijfakademie, Willem Frederik Hermans Instituut)
- Redacteur Neerlandistiek voor de klas
- DOT Rijm en Ritme (samen met Sven Vitse, UU)

Van Voorst:

- Vanaf januari 2022 (oprichting) wil het Vakdidactisch Netwerk Nederlands Noord (VN3) in het noorden de opleidingen Nederlands aan de Rijksuniversiteit Groningen, de lerarenopleidingen Nederlands van Stenden en de Rijksuniversiteit Groningen, en docenten Nederlands met elkaar verbinden. In 2022 hebben al twee ruim bezochte online bijeenkomsten plaatsgevonden over verschillende onderwerpen en is een grote enquête uitgezet om de behoeften en richting(en) te peilen. N.a.v. de resultaten (vragen uit de praktijk van het schoolvak Nederlands verbinden met actuele kennis uit de wetenschap) wil V3N vanaf 2022-2023 verschillende soorten activiteiten opzetten, zoals DocentOntwikkelTeams (DOT's), Professionele Leergemeenschappen (PLG's) en laagdrempelige bijeenkomsten. We streven er daarbij naar dat deelnemers hun nieuw verworven kennis direct in de praktijk van hun onderwijs en onderzoek kunnen toepassen.

Onderzoek

Lopende begeleiding promotie-onderzoek:

- Voor lerarenbeurs: Mira Beukering (2019, Van Steensel, Bel & Bax), Hilde Kooiker-den Boer (2018, Evers-Vermeul), Oeds van Middelkoop (2019, Van Gemert & Mantingh) en Astrid Wijnands (2018, Coppen).
- Voor Dudoc-Alfa: Roy Dielemans, (2017, Coppen), Renate van Keulen (2018, Bax), Patrick Rooijackers (2017, Van den Bergh, Van Silfhout & Mantingh), Jeroen Steenbakkers (De Glopper & Witte), Moniek Vis (De Glopper), Astrid van Winden (Van Haaften & De Glopper).
- MAGW-onderzoekstalent: Suzanne Bogaerds-Hazenberg (2016, Evers-Vermeul & Van den Bergh) en Gepco de Jong (Bax)
- Voor lerarenbeurs: Melanie Hof (2018, De Glopper, Baaijen & Stukker).
- Overig: Marlon Ruwette (2015, De Glopper & Van Schooten), Carien Bakker (2016, Van Veen, De Glopper & De Vries)
- Nieuwe NWO Lerarenbeurs-aanvraag Eline Peeters (Bax)
- Verzorgen en coördineren van onderwijsprogramma voor de Dudoc-Alfa's en NWO-promovendi: online en fysieke bijeenkomsten met promovendi (Van Herten, Mantingh).

> Zie verder onder *publicaties*.

Publicaties onderzoek

Bax, S. (e.a.), *Tilburg University Education 2021-2022 and beyond*. Tilburg 2021.

Bax, S., Heck, P. & Hsiao, A., 'Exploring Blended Learning'. In: *Online Academic Education: What to Keep and What to Drop?* Tilburg 2021, Tilburg University Press, p. 85-93. (Tilburg Series in Academic Education; vol. 4).

Bax, S., Dera, J., Oerlemans, A., en Starre, K. van der, 'Het literaire veld als schema. Actuele kanttekeningen bij een dominant model in de neerlandistiek.' In: *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 138 (2022), 2, pp. 164-180.

School, P., en **Bax, S.**, *Big Ideas voor de kunstvakken*. Tilburg 2022, Fontys Master Kunsteducatie.

Van Keulen, R. en **Bax, S.**, 'Literatuurhistorisch redeneren: Hoe leerlingen met redeneerdidactiek literatuurhistorische inzichten kunnen verwerven.' In: *Kunstzone. Tijdschrift voor kunst en cultuur in het onderwijs* 4 (2021), pp. 16-18.

Bax, S., 'Inzichten over kunst en literatuur voor in de klas.' In: *Kunstzone. Tijdschrift voor kunst en cultuur in het onderwijs* 3 (2020), p. 36-39.

van Rijt J, Myhill D, De Maeyer S, **Coppen PA** (2022) Linguistic metaconcepts can improve grammatical understanding in L1 education evidence from a Dutch quasi-experimental study. *PLoS ONE* 17(2): e0263123. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0263123>

Coppen, P.A.J.M. (2021/2022), Column in *Levende Talen Magazine* (8 afleveringen)

Coppen, P.A.J.M. (2021/2022), Column in *Onze Taal* (5 afleveringen *Ontleedmysterie's*, 5 afleveringen *Grammatica*)

Coppen, P.A.J.M. (2021/2022), Column in *Trouw* (152 afleveringen)

Wijnands, A., van Rijt, J., & **Coppen**, P.A. (2022). Measuring epistemic beliefs about grammar. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 22(1), 1–29. <https://doi.org/10.21248/l1esll.2022.22.1.362>

Wijnands, A., van Rijt, J., Stoel, G., **Coppen**, P.A. (2022). Balancing between uncertainty and control: Teaching reflective thinking about language in the classroom, *Linguistics and Education*, 71(101087), <https://doi.org/10.1016/j.linged.2022.101087>.

Bogaerds-Hazenberg, S. T. M., van den Bergh, H., & **Evers-Vermeul, J.** (2022). Onderwijs in tekststructuur. In T. Houtveen & R. van Steensel (Eds.), *De zeven pijlers van effectief onderwijs in begrijpend lezen* (pp. 59-83). Stichting Lezen Reeks 35. Utrecht: Eburon. <https://www.lezen.nl/publicatie/kennisbundel-de-zeven-pijlers-van-onderwijs-in-begrijpend-lezen-gepubliceerd/>

Bogaerds-Hazenberg, S. T. M., **Evers-Vermeul, J.**, & van den Bergh, H. (2022). What textbooks offer and what teachers teach: An analysis of the Dutch reading comprehension curriculum. *Reading and Writing*, 35(7), 1497-1523. <https://doi.org/10.1007/s11145-021-10244-4>

Evers-Vermeul, J. (2022). *Expertreactie voor de LVON-peerreview over Lezen en Schrijven in tweedegraadslerarenopleidingen Nederlands*. Ongepubliceerd rapport in opdracht van LVON. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Evers-Vermeul, J., Heesters, K., Schuurs, U., & Rooijackers, P. (2022). *Opbrengsten van het project 'Uitbreiding van vraagtypen voor het leesvaardigheidsexamen Nederlands havo en vwo'*. Utrecht: College voor Toetsen en Examens.

Sangers, N. L., **Evers-Vermeul, J.**, Sanders, T. J. M., & Hoeken, H. (2022). Why or when to include narrative and voice elements in educational texts? Dutch publishers' opinions and policies. *Educational Designer*, 4(15), 1-28. <https://www.educationaldesigner.org/ed/volume4/issue15/article58/>

Sangers, N. L., **Evers-Vermeul, J.**, Sanders, T. J. M., & Hoeken, H. (2021). Narrative elements in expository texts: A corpus study of educational textbooks. *Dialogue & Discourse*, 12(2), 115-144. <https://doi.org/10.5210/dad.2021.204>.

van der Hoeven, J., Kooiker-den Boer, H., van den Bergh, H., & **Evers-Vermeul, J.** (2022). Combinatie van lees- en schrijfonderwijs loont. In T. Houtveen & R. van Steensel (Eds.), *De zeven pijlers van effectief onderwijs in begrijpend lezen* (pp. 129-146). Stichting Lezen Reeks 35. Utrecht: Eburon.
<https://www.lezen.nl/publicatie/kennisbundel-de-zeven-pijlers-van-onderwijs-in-begrijpend-lezengepubliceerd/>

Bakker, C., **de Gloppe, K.**, & de Vries, S. (2022). Noticing as reasoning in Lesson Study teams in initial teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 113, [103656].

Pulles, M., Berenst, J., **Gloppe, K. de**, & Koole, T. (2022). Children's discussions about texts: integrating and evaluating practices. *Linguistics and Education*, 69, [101051].

Pulles, M., Berenst, J., Koole, T. & **Gloppe, K. de** (2021). Text formulations as practices of demonstrating understanding of text in interaction. *Text&Talk*, 41(4), 515-538.

Steenbakkens, J., Baaijen, V. & **Gloppe, K. de** (2021). De pedagogische dimensie van formuleer- en schrijfstijlonderwijs binnen het schoolvak Nederlands. *Pedagogiek*, 41(2), 175-200.

Steenbakkens, J., Rijt, J. van, Baaijen, V., Stukker, N., & **Gloppe, K. de**. Naar betekenisvol formuleeronderwijs: een kwestie van afstemming. *Levende Talen Tijdschrift*, 23(2), 27-39.

Winden, A. van, Stukker, N., Schooten, E. van, Haafden, T. van, Janssen, F. & **Gloppe, K. de** (2021). Hoe zien de alinea's van onze leerlingen eruit? Over de kenmerken van alinea's in e-mails en betogende teksten van havoleerlingen. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 43(3), 291-321.

Mantingh, E., & Meijer Drees, M. (2021). Nederlandse letterkunde: tijdschrift, vakwetenschap, schoolvak. *Nederlandse Letterkunde* 26 (2-3), 138-155.

Mantingh, E. (2022). Een grillige vangst: [Recensie van] Bas Jongenelen, Basisboek historische letterkunde. Groningen: Uitgeverij kleine Uil, 2021. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal-en Letterkunde*, 138 (2), 181-184.

Mantingh, E. (2022). Ik probeer mijn ganzenveer: Over vogels die geschiedenis schreven. In J. L. van Zanden, H. Cordasev, & E. de Bruin (red.), *Gevleugelde geschiedenis van Nederland: De Nederlanders en hun vogels* (pp. 58-76, 430-432, 458-460). Ambo/Anthos.

Mantingh, E., & Robben, T. (2021). *Onderzoek leren doen naar gespreksvaardigheid*. Projectpublicatie 2 van het WODN-project Taal leren gebruiken in context. Utrecht: Levende Talen Nederlands.